PERSPECTIVE TEORETICE DE ABORDARE A FENOMENULUI DE BULLYING

Adriana BORDENIUC, studentă
CZU: 364.271-57.87 + 37.064.3 ***adrianabordeniuc@gmail.com***

The article presents the theoretical perspectives in approaching the bullying as social phenomenon. The impact of the phenomenon needs to be analyzed from different perspectives, like: psychological, social, behavioral, cognitive, etc.

Rădăcinile etimologice ale cuvântului *bullying* se pot regăsi în secolul XVI, când „my bully" însemna „dragul meu", „iubitul meu", venind din cuvântul danez *boele*. Un secol mai târziu a apărut pentru prima dată cu sensul actual, dar abia în secolul al XX-lea acest cuvânt a dobândit definițiile academice folosite astăzi. Ca verb, *to bully* înseamnă: a intimida, a speria, a domina, printre altele. „Bully" este o persoană care își folosește puterea și tăria sa pentru a speria sau răni persoanele mai slabe [1].

Primele cercetări ale fenomenului bullying datează din anul 1905, când savantul francez C. Dewkes a cercetat hărţuirea în şcoală, iar rezultatele obţinute au devenit baza unei serii de lucrări ale cercetătorilor europeni. Datorită muncii lui D. Olweus, E. Roland și alți oameni de știință, în anul 1978 conceptul de „bullying" a fost introdus în mediul științific. Studii relevante în acest context au desfăşurat A. Picas și P. Heinemann, britanicii V. Besag și D. Leine. În anii 1974-1988 cercetătorul britanic D.A. Leine a studiat detaliat fenomenul de bullying şi a subliniat structura acestui proces și factori care contribuie la manifestarea lui [2, p.139].

Conform definiției date de către D.Olweus (1993): un copil este agresat sau hărțuit atunci când o persoană din același grup de vârstă ori un grup de copii îi adresează lucruri obscene sau neplăcute. Vorbim despre bullying și atunci când un băiat sau o fată este lovit(ă) cu mâna sau cu piciorul, amenințat(ă), închis(ă) într-o încăpere, când îi sunt trimise mesaje obscene, sau atunci când nimeni nu i se adresează,

ori alte lucruri similare. Astfel de lucruri se pot întâmpla frecvent, iar victimei îi este dificil să se apere. Vorbim despre bullying și în situația în care un băiat sau o fată este tachinat(ă) în mod repetat și într-o manieră obscenă. După cum reiese din definiția de mai sus, bullying-ul este o formă de comportament agresiv, care are loc atunci când un grup de egali mai puternici atacă, în mod deliberat, un copil sau un tânăr slab și vulnerabil.

Analiza definițiilor a permis evidențierea a trei caracteristici principale ale bullying-ului:

– *Intenționalitate*: bullying-ul este o formă de comportament proactiv, ceea ce înseamna că nu este un comportament provocat. Copiii care agresează au intenția de a-i răni, dinadins, pe ceilalți copii.

– *Dezechilibru al puterii*: cei care agresează sunt mai puternici decât victima, ceea ce înseamnă că dețin mai multă putere fizică și psihologică (ex. grupul de egali, adesea, le oferă sprijin). Victimele nu sunt capabile de a se apăra în fața atacurilor, iar adesea sunt persoane mai slabe și mai mici ca vârstă decât agresorul.

– *Repetitivitate*: Fenomenul de bullying este unul care apare în mod repetat (ex. de mai multe ori într-o săptămână sau într-o lună) și de-a lungul unei perioade de timp (ex. timp de câteva luni și chiar câțiva ani).

Cercetările desfășurate asupra fenomenului de bullying pot fi analizate pronind de la câteva etape sau valuri. Astfel au fost distinse patru valuri: primul val – origini anii 1970-1988, al doilea val – stabilirea unui program de cercetare 1989-mijlocul anilor 1990, al treilea val – un program internațional de cercetare stabilit la mijlocul anilor 1990-2004 și al patrulea val – agresiunea cibernetică din 2004-prezent. În cazul Republicii Moldova, fenomenul de bullying a existat întotdeauna, însă o atenție mai mare i s-a acordat odată cu aprobarea Ordinului MECC nr.77/2013 cu privire la procedura de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului. Contribuții la cercetarea fenomenului în plan național au avut: UNICEF, Oficiul Avocatului poporului, Terre des Hommes, CIDDC etc.

În corespundere cu aceste valuri au fost distinse o serie de tipuri de bullying. D. Olweus, E. Bazelon și alți autori interesați de acest feno-

men au identificat diferite forme care înglobează termenul de bullying: *bullying fizic* – lovire, împingere, pocnire, ciupire, constrângerea celuilalt elev prin contact fizic; *bullying verbal* – amenințări, tachinarea, insulte, bătaia de joc, șantaj, poreclire, împrăștierea de zvonuri și minciuni; *bullying emoțional/psihologic* – excluderea intenționată a cuiva dintr-un grup sau activitate, manipulare, ridiculizare (D.Olweus); la acestea au fost incluse suplimentar *bullying relațional* – este o formă de bullying în care copiii își folosesc prietenia – sau amenințarea de a pune capăt prieteniei, pentru a răni pe cineva, care se manifestă prin excludere socială, ignorare, terorizare și răspândire de zvonuri; *bullying-ul cybernetic* – formă a agresiunii în care este implicată tehnologia (E.Bazelon) [3].

Autorii români I. Beldean-Galea, I.M.Mireştean, S.Irimie, C.Samoilă, P.Sandu, A.Rusz identifică următoarele forme [4]:

(1) ***forme ascunse*** – gesturi obscene şi mimarea victimei în spatele acesteia, răspândire de zvonuri false, glume răutăcioase cu intenţia de a umili victima, privire fixă, excluderea victimei dintr-un grup, manipularea prieteniilor, criticarea manierei victimei de a se îmbrăca sau a altor markeri sociali semnificativi pentru victimă (incluzând religie, rasă, dizabilitate, înălțime, aspect, greutate etc.), comportamentele adoptate de agresor sunt menite să prejudicieze reputația victimei;

(2) ***izolarea socială*** – se referă la situaţia în care agresorul încurajează colegii victimei să o ignore sau să o înlăture în timpul pauzelor de recreere sau al unui joc organizat. Tratată ca un proscris de către colegii ei victima va avea dificultăţi de socializare şi mai mult poate fi predispusă la izolare socială mai târziu în viaţă. Agresorul poate amenința complicii lui cu o soartă similară, dacă ar încerca să sprijine victima;

(3) ***cyberbullying*** poate avea loc prin mesaje text sau prin internet și poate fi cunoscut numai de victimă și de făptuitor, ceea ce îl face dificil de controlat. Agresorii virtuali sunt adesea victime ale agresiunii din lumea reală care își descarcă frustrările asupra victimelor lor, din spatele unui ecran de calculator sau de telefon.

Printre cauzele care provoacă bullying-ul, cercetătorii numesc familia, trăsăturile personale, climatul şcolar, specificul grupului de

referinţă, stresul multiplu etc. D.Lein consideră că comportamentul actual poate prognoza cum se va comporta individul în viitor. Modelele agresive, calităţile personale semnificativ anticipează caracterul relaţiilor de mai departe dintre agresor şi victimă [2, p.140]. În special, autorul menţionează că persoanele calculate, stabil extrovertite au o tendință crescută de a participa la activități legate de violență fiind o condiție importantă pentru participarea la intimidare și săvârșirea infracțiunilor. La fel, D.Olweus în cercetările sale concluzionează că rolurile victimei și ale agresorului sunt profund individuale și nu depind atât de fenomenele de grup, cât de caracteristicile copilului.

De obicei, părinții sunt primii care observă schimbări în comportamentul copilului care ar putea sugera că acesta este implicat într-o situație de bullying, fie ca victimă sau ca agresor. Totuși cercetările desfășurate relevă că bullying-ul nu se oprește de la sine fără intervenție din exterior, dar stăpânirea acestui fenomen este posibilă doar prin cunoașterea cauzelor, a factorilor ce au dus la acest comportament.

Referinţe:

1. Oxford Advanced Learners Dictionary, 2016. [Accesat 17.11.2020]. Disponibil: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/
2. WHITSON, S. *Fenomenul Bullying: opt strategii pentru a-i pune capăt.* București: Herald, 2017.
3. *Fenomenul „bullying”*. [Accesat 06.04.2021]. Disponibil: http://www.unicef.ro/media/fenomenul-bullying-cum-il depistam-si-cum-il-combatem-pentru-scoli-mai-sigure/
4. BELDEAN-GALEA, I., MIREȘTEAN, I.-M., IRIMIE, S. ș.a. Comportamentul bullying în școală – formă specifică a violenței școlare. În: *Revista de Medicină Școlară și Universitară*, 2016, vol. III, nr.3.

Recomandat
Anastasia OCERETNÎI, dr., conf. univ.